

RUSZNYÁK ISTVÁN: Feleljek?

PATAKY ISTVÁN elnök: Ha kíván, válaszoljon. (*Fütyülés, taps és zaj.*)

RUSZNYÁK ISTVÁN: Két okból. Az egyik az, hogy annyira elfoglalt az Akadémia átszervezése... (*Gúnyos felkiáltások: Tudjuk! – Zaj. – Egy hang: És hány helyről kapta a fizetését? – Zaj.*) Megmondom: mint egyetemi tanár és mint akadémikus. (*Egy hang: És mennyit?*) Mennyit? Megmondom... (*Nagy zaj.*)

PATAKY ISTVÁN elnök: Kérdést tettünk fel és választ várunk. Várjuk meg a választ.

RUSZNYÁK ISTVÁN: Erre megint kétféleképpen felelhetek. Először öszszegszerűen, másodszer megmondom, hogy ugyanannyit, mint a többi egyetemi tanár és akadémikus. (*Zaj és taps.*)

A második kérdés az, hogy miért nem tartottam előadást? Sajnos, én egy ember vagyok, úgy éreztem, hogy nem tudok úgy kellően előkészülni, mint ahogy annak idején Szegeden, minden nap másfél órát készültem a másnapi előadásokra. (*Egy hang: Gyenge felelet! – Zaj és taps.*) Az idén elhatároztam, hogy ha török-szakad, tartok előadást. Most négy hete influenzás vagyok és most is az. (*Derültség és taps.*)

PATAKY ISTVÁN elnök: Több kérdés érkezett arra vonatkozóan, hogy a rádiót nem lehetne-e csoportosan most meghallgatni... (*Zajos felkiáltások: Nem! Nem!*) A helyzet az, hogy a rádiót közben hallgatják, és jegyzetelik, a végeredményt be fogjuk mondani, csak a tartalmát ugyan, de a lényegét majd ismertetjük.³⁸ (*Élénk felkiáltások: A lényegét! – Helyeslés és taps.*) Akkor kérem most Hribár Ljubicát.

HRIBÁR LJUBICA: A Petőfi Kör fórumát használom fel, hogy az orvostika problémáját vessem fel. Néhány nappal ezelőtt szabadlábra helyezték Bálint

³⁸ A rádió a délután folyamán többször bementa, hogy Gerő Ernő, az MDP KV első titkára este 8 órakor rádióbeszédet mond. A vita azon támadt, hogy meghallgassák-e a rádióközvetítést vagy megelégednek egy rövidebb ismertetéssel.

Istvánt,³⁹ volt ávós alezredest, az Államvédelmi Hatóság volt orvosfőnökét. (*Zaj.*) Tudom, hogy nem azért ült, amiért megérdemelte volna, és nem hiszem, hogy abban a bűnben, amiért elítélték, de felelős más cselekményekért. Méltatlan, orvoshoz méltatlan magatartása, egymagában lehetetlenné teszi, hogy most mint egy rehabilitált és egyben megcsúfolva a rehabilitálás értelmét és jelentőségét állhasson az orvosok és a betegek közé. (*Taps.*)

Én a Rajk-per egyik vádlottja voltam. Magam és társaim személyes élményeiből tudom és állítom, hogy Bálint István tevékenyen részt vett a perek előkészítésében. (*Nagy zaj.*) Péter Gábor közvetlen vezérkarához tartozott, a fontosabb kihallgatásokon maga is ott ült Péter Gábor oldalán. Nem állítom, hogy az emberek fizikai megkínzásában közvetlenül vett részt (*Egy hang: Annál okosabb volt! – Gúnyos derültség.*), de tudom, hogy nem egyszer ő állapította meg azt a határt, ameddig a kínzásban el lehet menni, és ez a határ nem volt szűkre szabva. (*Nagy fütyülés és pfuj-felkiáltások.*)

Nemcsak fizikai kínzásokról van szó. A perek vádlottjainál nem a testi tortúrák kényszerítették ki az úgynevezett beismeréseket, hanem elsősorban a pszichikai ráhatások.

Vajon nem Bálint István-e az az ideggyógyász, aki kitervezte az új pszichoterápiás módszereket? Vajon nem ő-e a felelős azért a módszerért, amellyel sikerült embereket olyan állapotba juttatni, hogy meggyőződésük ellenére, a valóság és ártatlanságuk tudatában tehetetlen bábuként mondták el a beszajkózott szövegeket?

Itt most ideggyógyász szakemberek is ülnek közöttünk. Elképzelhető-e, hogy egyszerű nyomozók találták ki ezeket a módszereket, amikor a hatósági nyomozásban részt vevő vezető orvos éppen egy ilyen jól képzett ideggyógyász volt? (*Nagy zaj. – Egy hang: Magyarországon találták fel?*) Bálint István orvos volt, és orvosi esküjét is megszegte, amikor így viselkedett. De nemcsak a kihallgatások alkalmával. Előfordult, hogy orvost kértek szenvedő betegek, hogy gyógyítsa fájdalmukat. Hogyan viselkedett ilyenkor? Példának említem Rex József⁴⁰ esetét. Rex József fiatalkorúnak egy munkásmozgalmi tüntetésnél a rendőrök levágták

³⁹ Bálint István (1912–1984) orvos, ÁVH-ezredes, mindkét minőségében tevékenyen vett részt az ÁVH tevékenységében, a koncepciós perek előkészítésében és az őrizeteseink megkínzásában. 1953 januárban Péter Gáborral együtt tartóztatták le, hogy vádlottja legyen a szovjet mintára készülő zsidóellenes orvospernek. 1954-ben 8 évi börtönre ítélik, majd 1956 őszén – mivel nyilvánvalóan hamis vádak alapján tartották fogva – szabadlábra helyezték. Később sem ítélték el, amikor Farkas Mihályt, Péter Gábort és másokat perbe fogtak. Nyugdíjazásáig orvosként működött. (Vö.: Vándor Györgyi: *A rémület éjszakái*, Dóvin, Bp., 1990. 33. o.)

⁴⁰ Rex József (1920–), 1949-ben letartóztatták a Rajk-per kapcsán, 1950-ben 15 évi börtönre ítélték, 1955-ben rehabilitálták, 1956-ban emigrált.

a karját. 1949 őszén az ÁVO pincéjében hosszú kínzások után fantasztikus fájdalmai keletkeztek és fájdalomcsillapítót kért Bálint Istvántól – az orvostól. Egyszerűen azt felelte: „Majd ha levágják a másik karját is, akkor majd igen, de most nem!” (*Nagy zaj.*)

Vagy egy másik példa: amikor Rajk Júliával közölték férje kivégzését, összeesett és szörnyű görcsök között kínlódott. Bálint István megjelent egy pillanatra Rajkné zárkájában és ahelyett, hogy mint orvos segített volna rajta, rámondta: „Ne hisztizzen!” (*Nagy zaj.*) Az is előfordult, hogy gyógyszerigénylési ügyben hozzá forduló beosztott orvosait azonnal letartóztatással fenyegette arra az esetre, ha tőle még egyszer valamiféle drága gyógyszert mernek rendelni. (*Zaj.*)

Azt hiszem, hogy nem kell tovább részleteznem. Sajnálom, hogy nekem most itt ma este ki kell állanom, és nem is tettem volna, ha bizonyos erők nem akarnák most Bálint Istvánt teljes mértékben rehabilitálva, lehetőleg vezető orvosi pozícióba juttatni. (*Zajos pfuj-félkiáltások.*)

Most mint ideggondozó és nem mint volt rab fordulok az itt megjelentekhez, az egész magyar orvostársadalom lelkiismeretéhez, hogy szabad-e egy ilyen orvos kezébe bízni éppen a legelesettebb, a legkiszolgáltatottabb betegeinket? (*Úgy van! Úgy van! – Taps.*)

PATAKY ISTVÁN elnök: A következő hozzászóló dr. Iván László.

IVÁN LÁSZLÓ: Kedves elvtársak! Nem tartok igényt arra a megtisztelő szerepre, hogy a honvédorvosok nevében szóljak, és arra sem tehetek ígéretet, hogy *A fiatal orvos a társadalomban* című problémát olyan módon világítsam meg, hogy az a honvédorvosok sérelmeire egyben recept is legyen –, szándékom mindössze annyi, hogy egy régebben hozzám intézett kérdésre a nyilvánosság előtt válaszoljak. Válaszommal a magyar orvostársadalom egy jelentős szektorának, a honvédorvosok karának sérelmeihez szeretnék néhány adatot szolgáltatni.

A kérdést a Honvédelmi Minisztériumban egy bizottság egyik tagja tette fel nekem és körülbelül így hangzott: „Az őrnagy elvtárs elszánt határozottsággal ragaszkodik leszereléséhez. Önt mi nagyra értékeljük, szeretnénk, ha elszántságának okát is megvilágítaná, mert ezzel sokat segítene nekünk a hibák kijavításában.”

A választ akkor megtagadtam, mert biztosítékot nem láttam, sem a nyílt beszédre, sem a hibák kijavítására. Azóta a helyzet sokat változott és úgy látszik, hogy Rákosi Mátyás az ország határain kívül éppúgy, mint Farkas Mihály a börtön falain belül⁴¹ bizonyos biztosítékokat jelent arra, hogy a hibákról nyugod-

⁴¹ Rákosi Mátyás, miután 1956 júliusában leváltották az MDP KV első titkári tisztéből, a Szovjetunióba távozott. Farkas Mihályt 1956. október 12-én előzetes letartóztatásba helyezték.

tan beszéljünk... (*Nagy taps.*) Beszelnünk kell a hibákról még akkor is, ha a kijavítás feltételeit nem is látjuk elég világosan.

Én is azok közé tartozom, akik a párt szavára figyelve önként jelentkeztek katonának 1950-ben, és 1953-ban önként mentem el – valóban önként – a koreai háborúba. 1954 óta akaratom ellenére katonáskodom, jóllehet egészségi állapotom miatt már régóta katonai szolgálatra alkalmatlan vagyok. Jól ismerem a behívással, az önkéntesség elvével, a megélhetéssel, a megfélemlítéssel és a bánásmóddal kapcsolatos orvosi problémákat. Mindezek természetesen összefüggnek a személyi kultuszról és az önkényből fakadó embertelenség általános következményeivel, amelyek a katonai szolgálat úgynevezett vasfegyelme és a katonaságon belül érvényesülő káros értelmiségi politika következtében még sokszorosára nőttek. Hogyan történhetett meg, hogy azokból a civil káderekből, akiket politikai és szakmai kiválóságuk miatt hoztak az új hadseregbe, önmagukkal és a világgal elégedetlen embereket neveltek néhány év alatt? A káderek voltak gyengék vagy a viszonyok voltak túl erősek? És milyen módszerekkel történhetett az meg, hogy nemcsak ártatlan, jó szándékú, becsületes, hazáját szerető és lelkesedésre hajlamos emberek százainak lelkét gyilkolták meg azok, akik a honvédségen belül az emberi sorsok intézésével foglalkoztak?

Kíséreljük meg néhány emberi sorson, néhány konkrét példán keresztül megmutatni a súlyos mulasztásokat, az embertelenségeket és a bűnöket.

Ismeretes, hogy Merényi Gusztáv orvostábornokot⁴² ártatlanul kivégezték. Ártatlanságára csak rehabilitálásából következtethetünk, mert a körülményeket éppúgy nem ismerjük most, mint a kivégzés idején. Közismert annak az orvosnak az esete, akit egy alakulatnál bekövetkezett, emberéletet nem követelő ételmérgezés⁴³ kapcsán, amely egyébként bármilyen tömegélelmezésnél – jól tudjuk – előfordulhat, a kórostólás elmulasztása miatt, bírósági tárgyalás nélkül felakasztottak. Ezek kirívó esetek és bűnös törvénytírási következményei, a bűnösök remélhetőleg elveszik a társadalom megvetésén kívül méltó büntetésüket is.

De mennyi azoknak az eseteknek a száma, amelyek nem bűncselekmények, hanem csak az általános embertelen szemléletmód következményei! Néhány példa.

⁴² Merényi Gusztáv (1895–1950), orvos vezérőrnagy, a Honvédelmi Minisztérium egészségügyi csoportfőnöke, a Súlyom László altábornagy és társai ellen lefolytatott úgynevezett tábornokperben 1950 augusztus 17-én halálra ítélték és kivégezték. 1956. október 15-én – részleges rehabilitálása után – temették el a Farkasréti temetőben. Teljes rehabilitációjára csak 1990-ben került sor.

⁴³ 1952-ben a tatabányai pánccélostisztai iskolán egy közönséges konyhai hanyagság folytán bekövetkezett, fertőzőes megbetegedéssel járó ételmérgezést a Honvédelmi Minisztérium politikai vezetése imperialista szabotázsakciónak minősítette, és hadbírószági eljárást indított a tisztaságért felelős katonaeorvosok ellen. A hadbírószági tárgyalás ítélete alapján két katonaeorvost kivégezték.

Ismerünk orvost, akit egy év leforgása alatt 11 alkalommal helyeztek át különböző helyőrségekbe, annak ellenére, hogy az illetőnek felesége és kisgyereke volt. Az eredmény: súlyos reactiv neurosis, hosszabb betegállomány és leszerelés.

Vagy ismeretes az az urológus szakorvos, aki éveken át mint kitűnő szakember csapatnál és táborokban vizsgálta az ételeket, az illemhelyeket, és gyógyította a bakancstöréseket. Ezt az embert urológusnak hívták be, azzal az ígérettel, hogy szaktudására van szükség. Az eredmény: alkoholizmus. Vagy felhozhatnám példának azt a klinikai gyakornokot, akit a klinikáról azért hívtak be, mert szövettanászra volt szükség. Több hónapot töltött csapatnál, majd körülbelül három évig volt hivatalnok a HM-ben, míg négyévi vargabetű után valóban szakmájával foglalkozhat. Jó idegrendszere volt, kibírta, de a legérzékenyebbek között öngyilkosok és morfinisták is akadtak.

Különösen az 1954. és 1955. év volt nagyon nehéz. Erős politikai nyomás nehezedett az orvosokra, különösen a pártemberekre. Indokolatlan rágalmon alapuló fegyelmi eljárások, a szorongás és megfélemlítettség tűrhetetlen légköre. Eredmény: két év alatt hat orvosnál lépett fel coronaria trombosis⁴⁴, ezekből négyen meghaltak. Kettő a meghaltak közül kórházparancsnok volt.

A civilből kiemelt jó káder, aki hitt a pártban és a demokráciában, így lett az egyenruha felöltésével hivatalból üldözendő ellenség. Így fordulhatott csak elő, hogy egy hasüregben felejtett törló miatt két sebész az államvédelmi hatóságon töltött egy hetet, csak Petrovszkij professzor⁴⁵ közbelépése után bocsájtották szabadon őket. Kísérleljék meg elképzelni, mit jelentett ezekben az időkben agyat, tüdőt vagy gyomrot operálni, gyógyítani és sugározni a betegek felé az ember-szeretet melegét. Nyugodtan állíthatom, hogy a magyar orvosi kar zöme kiállotta a próbát, és maradék nélkül teljesítette orvosi esküjét, nem vált az embertelenség eszközévé, és így nem a betegellátás, hanem a honvédorvosok idegrendszere sínylette meg a fejünk felett ólálkodó veszedelmet.

A fent vázolt elképesztő és gyűlöletes állapotok nagy része szünetel, lehet, hogy véglegesen megszűnt. De a sebek nem gyógyultak, és a párt értelmiségi határozatának késedelmes érvényesülése a hadseregben gátolja a gyógyulási

⁴⁴ Koszorúér-elzáródás.

⁴⁵ Petrovszkij, Borisz Vasziljevics (1908–), szovjet-orosz sebészorvos, a MTA tiszteletbeli tagja, 1949–1951-ben a Budapesti Orvostudományi Egyetem III. Sebészeti Klinikájának professzora.

folyamatot. Eddig egy cikk a *Néphadseregben*⁴⁶ és egy közös autó öt kandidátus számára az összes kézzelfogható eredmény. Azonban a hazugságoktól még mindig nem szabadultunk meg. Legutóbb a leszerelő honvédorvosoknak megígért végkielégítés összegét szállították le, teljesen ellentétben azzal, amit leszereléskor ígértek és a honvédorvosok fizetésének ügyét közel egy éve rendezik – minden látszat nélkül.

Magam is kaptam ígéretet száz százalékos fizetésemelésre, előléptetésre és készség mutatkozott mindenféle engedékenységre. Én azonban már okultam, és nem hiszek. Nem hiszek, de nem azért, mert kiábrándult vagyok. Én ma is hiszek abban, hogy korunk leghaladóbb és győzedelmeskedő eszméje a szocializmus. (*Taps.*) Hiszek abban is, hogy a párt képes jót tenni a hibáikat. De nem hiszek abban, hogy az úgynevezett „tisza lapot” be ne szennyeznék azok a kezek, amelyek ártatlanok véréből mocsokosak. (*Úgy van. Taps.*) Abban sem hiszek, hogy valaki a tehetetlensége felett önkritikát gyakorolva szellemi képességeit növelheti. (*Derültség és taps.*)

Ezek voltak nagyjából azok az okok, amelyek miatt elszántan ragaszkodtam leszerelésemhez. Úgy gondolom, hogy az általános bizalom légkörének kedvezne, hogy ha Farkas Mihály és mindazok, akiknek bűnei ismeretesek, akik emberek testében és lelkében károkat okoztak, a nyilvánosság előtt felelnének bűneikért, hogy a bajok gyökere és minden vastagabb hajtása feltáruljon, mert csak így kerülhetnek ki a közéletből mindazok, akik a magyar népnek és a Magyar Dolgozók Pártjának jóvátehetetlenül súlyos károkat okoztak. Csak tiszta erkölcsű vezetőkkel biztosítható, hogy újból higgyünk a vezetés helyes irányában. Ezért minden kibontakozás alapfeltétele, hogy a párt tiszta erkölcsű és eszes tagjai vegyék kezükbe minden ügyünket és élére álljanak a demokratizálódási folyamatnak.

Ha a bűnösöket már megbüntették és a tehetségteleneket már menesztették, jön a dolog nehezebbik része. Olyanná kell tenni a honvédorvosi hivatást, hogy az vonzó legyen, ne pedig idegenlégió a fiatal orvosok számára. Biztosítani kell az önkéntesség elvét a belépésnél és a kiválásnál, mint ahogy az a világ minden hadseregében, minden tiszt számára lehetséges. Biztosítani kell a kötelező sze-

⁴⁶ Nagy Gábor ezredes Az értelmiség megbecsüléséért címmel írt egész oldalas cikket az akkor napilapként megjelenő *Néphadsereg* 1956. szept. 1-i számában. A cikkhez dr. Csonka István orvosalezredes A katonáorvosok hű katonái hazánknak és pártunknak című cikkében 1956. okt. 3-án szól hozzá. A szinte kizárólag kritikai jellegű írást a kor szokásainak megfelelően ezzel a hangzatos címmel közölték.

mináriumrendszer⁴⁷ teljes megszüntetését (*Taps*), a vizsgáztatások és a feleltetések légkörének kiirtását, hogy kétes értékű dogmák helyett orvosi képességeiket fejleszthessék az orvosok. (*Taps.*) Biztosítani kell a polgári intézményekkel való szorosabb együttműködést, a tudományos fejlődés jobb feltételeit és az emberhez méltó életmódot minden tekintetben.

A párt júliusi határozata⁴⁸ ehhez megadja a lehetőséget, most már csak a haladás erőin, az egyének és egyes közösségek bátorságán, gerinccességén és elvhűségén múlik, hogy a hadseregből is kitakarítsák a személyi kultusz és a dogmatizmus szennyének összes maradványait. (*Taps.*)

Valaki most a dobogóra lép: Engedjék meg, hogy bejelentsem: az utcáról jövök, soha nem látott tömeg tüntet az utcán, követelik Rákosi Mátyás megbüntetését, Gerő lemondását (*Helyeslés, éljenzés, taps.*) és új kormány alakítását Nagy Imre elvtárral az élen. (*Nagy taps, éljenzés.*) A tömeg a Szózatot énekli az Országház előtt, és kitűzte a magyar lobogót az Országházra. (*Taps, éljenzés.*)

PATAKY ISTVÁN elnök: Elvtársak! Javaslatom volna, álljunk fel e percben és énekeljük el mi is a Szózatot. (*Helyeslés. – Mindenki feláll és a Szózatot énekli.*)⁴⁹

Szólásra következik Galla elvtárs.

GALLA EMIL: Kedves elvtársak! Mielőtt tényleges hozzászólásomat elkezdeném, lenne egy javaslatom. Különvéleményem van az elnökség véleményével szemben. Azt hiszem, a mai nap hangulatával nem egyeztethető össze, hogy öt percre korlátozzuk a hozzászólásokat. A gyakorlatban kiderült, hogy több idő kell. Elvtársak, itt ültem a Petőfi Kör ülésein nagyon sokszor éjjel kettőtől, háromig. 30 hozzászóló átlag 5 perc, az másfél óra. Nem hiszem, hogy bárki is azt mondja, hogy 1/2 9-kor haza fog menni.

PATAKY ISTVÁN elnök: A javaslatra azonnal válaszolok. Amennyiben a hozzászólás megéri (*Úgy van!*), akkor természetesen a jelenlévők kívánságára meg fogjuk hosszabbítani, elvben azonban helyesnek tartanám, ha továbbra is ragaszkodnánk az 5 perchez. (*Taps.*)

⁴⁷ Szakmára és iskolai végzettségre való tekintet nélkül változatlanul kötelező volt a legkülönbözőbb politikai továbbképzéseken való állandó részvétel.

⁴⁸ 1956. július 17–18-án az MDP KV leváltotta Rákosi Mátyást az első titkári funkcióból, és részben új pártvezetést választott.

⁴⁹ Ekkor körülbelül este 7 óra van.

GALLA EMIL: Két témával szeretnék foglalkozni. Az egyik a belső tartalékok feltárása és az egészségügyi beruházások túrhetetlen alacsony tervezése, a másik a társadalmi ellenőrzés lehetőségei. Az elsőt az országos kórházi ágyviszonyokon, a másodikat a személyi szakcsoport működésén szeretném bemutatni. (Zaj.) Országunkban a kórházi ágylétszám megdöbbenően alacsony, bár ismert okokból általában konkrét adatokra hivatkozni nem tudok, tudomásom szerint országos viszonylatban 60 egynéhány ezer ágyunk van, vagyis 10 000 lakosra 60 egynéhány ágy. Állítsunk ezzel szembe két ismert adatot. Az egyik a Német Demokratikus Köztársaság megfelelő száma, ahol 10 000 lakosra 123 kórházi ágy jut, kétszer annyi, mint nálunk és vegyük figyelembe, hogy Magyarországon 13 000 orvos van, tehát Európának, az egész világnak orvosban egyik legjobban ellátott országa vagyunk. Az új ötéves terv a 7500-at felemelte 8500-ra. Ha számításba vesszük az ország lakosságának természetes szaporodását, a 10 000 főre jutó ágylétszám növekedése ilyen alapon igen kicsi és könnyen kiszámítható, hogy az NDK jelen állapotának eléréséhez sok-sok évtizedre lenne szükség. A kórházi ágyak számának ilyen szűk volta eredményezi a kórházak túlzott kihasználását, amikor is az ágykihasználás állandóan 100% körül van, és az ágyak pihentetésére idő nincs. A nagy orvosi létszám és a kórházi ágyak közti aránytalanság azt eredményezi, hogy orvosaink részére nem tudjuk kellő mértékben és kellő ideig az orvosi kiképzést, illetve továbbképzést biztosítani. A 13 000 orvos mellé állítsunk még egy adatot. Félhivatalos vélemény szerint egy orvosnak megfelelő életszínvonal biztosítására napi 11 órai munkát kell végeznie. Ennek megtörténtét a gyakorlatban látjuk is, mert hiszen az orvosok mind másodállásra, mellékfoglalkozásra, magánpraxisra törekednek, hogy a 6, illetőleg 8 órás első állásuk kevés keresetét annyira kiegészítsék, amely elfogadható életszínvonalat biztosít részükre.

Igen súlyos szervezeti hibának kell ott lenni, ahol a világ egyik orvosokban legjobban ellátott országában az orvosnak messze az átlagos munkaidő felett kell dolgozni. Nem óhajtok most ennek az orvosok egészségére káros következményeiről szólni. Közismert az orvosoknak 40-50 éves korban megszerzett hipertóniás,⁵⁰ ulcusos,⁵¹ koronaértrombózisos megbetegedése és az aránylag fiatalon elpusztuló orvosok száma. De milyen mértékben kell adminisztratív munkával túlterhelve lenni a becsületos orvosok ezreinek, hány feleslegesen megszervezett állásból kell produkálni a szakrendelésre irányító cédulák millióit, és milyen

⁵⁰ Magas vérnyomásos.

⁵¹ Gyomorfekélyes.

mértékű polipragmáziának⁵² kell a magánpraxisban lefolyni ahhoz, hogy 13 000 orvosnak napi ilyen nagymértékű elfoglaltságot biztosítson.

Mélyen fel kell tárni ennek a szervezeti hibának az alapját, amelynek mélyén a szocialista bérezés oly sokszor lehanyaglott és oly rosszul megvilágított módszerei vannak. Én a magam részéről újólá csak arra szeretnék rámutatni, hogy ennek egyik fő oka a kórházi ágyak kevés száma. Ennek következtében az átlagos ápolási időtartam igen alacsony volta. Ennek következménye, hogy a kórházi beutaláson már 1–7-ig számozzák a sürgősségi fokokat és közismerten csak az 1-es, legjobb esetben a 2-es számmal lehet a kórházba bejutni. Ebből fakad, hogy a többiek nemigen képesek kórházi ápoláshoz jutni. A szolnoki kórházzal kapcsolatban szeretnék még egy területet érinteni, a törvényesség kérdését. Véleményem szerint senkit másként, mint törvényes úton állásából elmozdítani nem szabad. Kinevezett állásból csak fegyelmi úton lehet valakit törvényesen eltávolítani. (*Taps.*) A főhatóság változása nem érintheti a kinevezett helyzetét. A szolnoki kórháznak, a honvédkórháznak volt egy szemészeti osztálya. A főhatóság megváltozása után az Egészségügyi Minisztérium és a megyei főorvos átvették a kórházat, de kijelentették, hogy a szemészetet csak ideiglenes jelleggel veszik át. Bár határozott álláspontunk az, hogy a törvényesség alapján – ok nélkül senkit elmozdítani nem lehet, más helyen ajánlottak fel neki állást, amit azonban az illető érthető okból nem fogadott el.

Mindez történt 1956 szeptemberében, a törvényességért folyó harc kellős közepén. Nyilvánvaló, hogy ilyen állásfoglalás mellett a rehabilitáció sem mehet valami nagy tempóban, pedig ez lenne a teendő. A közérdek ezt követeli.

1956 márciusában részt vettem azon az ünnepségen, melyet a kórház Horai professzor 66. születésnapján rendezett. Az ország egyik legkiválóbb szemspecialistája, Grosz professzor 9, írd és mondd: kilenc ágygal rendelkezik. (*Egy hang: Vissza a klinikára! – Hosszan tartó nagy taps.*)

Egy másik terület a szakcsoporthoz társadalmi ellenőrzése. 1954 óta ismét tagja vagyok a szűkebb vezetőségnek. Kétségtelen, hogy az 1949-et megelőző években is a szakcsoporthoz a szakszervezettel egyetértőleg igen sok önkényes és helytelen intézkedést hozott, de a szakmai munka kibontakozására a szakcsoporthoz mégis szélesebb lehetőség nyílt. Példaként hadd említsem meg, hogy 1948-ban a szemész-szakcsoporthoz hogyan történt az első ötéves tervjavaslat létrehozása. Egy hónapi levelezés után összehívták az ország számottevő összes szemészeit,

⁵² Túlzott tevékenység vagy kezelés, kapkodás a gyógyításban.

értve itt a klinikákat, az osztályvezető főorvosokat, akik kevés kivétellel megjelentek. Harminc és egynéhány szemészorvos egy teljes napon át, reggel 8-tól estig tárgyalt az első ötéves tervről szemészi vonatkozásban, és mégsem azt terjesztették fel, amit javasoltak, hanem azt, ami a *Szemészet* című lapban megjelent.

Mi történt most 1956-ban? A titkár összehívta a szemészszakcsoportot, illetve annak szűkebb vezetőségét, délelőtt telefonon – délutánra. Nyilvánvaló, hogy a szűkebb vezetőségből először összesen három ember jelent meg. A titkár elvtárs közölte velük, hogy az Egészségügyi Mminisztérium 39 gépelt oldalnyi tervezetet adott ki, de a szakcsoport összesen csak egy példányt kapott, tehát a fontosabb részleteket ő most fogja velük, 2-3 emberrel ismertetni. Közölte, hogy ott egy órán belül állást kell foglalniuk, mert neki a dolgokat tovább kell vinni. (*Derültség.*)

Ezt követte bizonyos idő múlva egy valóban vezetőségi értekezlet, amelyen már mintegy 12-15 ember vett részt. Ekkor ismét egyetlen példány került ismeretetésre késő este azzal, hogy másnap már az ügynek szakmai plénum elé kell kerülnie. Hogy ennek a továbbiakban milyen jelentősége van, erre egy példával szeretnék rámutatni.

Csak annyit érthettünk meg, hogy most a saját munkánkat öt évre fogják meghatározni. Nyilvánvaló, hogy ilyen körülmények között sok tévedés, helytelen tervezés csúszik be. Például maga a tervezet igen dicséretre méltó módon – említi az ötéves terv feladatai között a trachoma⁵³-kérdést. Ezzel mindenki egyetért, az erre vonatkozó rendelet már megjelent. Noha azonban egyetértek ezzel a tervezettel én is, engem érdekel az is, hogy hol és mennyi ágy áll e célra rendelkezésre... (*Élénk felkiáltások: Idő! Idő!*)

PATAKY ISTVÁN elnök: Felteszem a kérdést, kívánják-e az elvtársak az anyag további ismertetését? (*Igen! Nem!*) Aki igennel szavaz, tartsa fel a kezét! (*Megtörténik.*) Többség. Tessék folytatni.

GALLA EMIL: Elvtársak, körülbelül még egy oldal van vissza, megnyugtathatom azokat, akik türelmetlenek.

Ilyen körülmények között az a véleményem, megfontolandó a szemészágyak szaporítása, illetőleg az ilyen kérdéseket a szakcsoporttal előbb alaposan meg kell beszélni.

⁵³ Idült, fertőző kötőhártyagyulladás, amely vakságot okozhat.

Végül annyit, hogy Grosz és Imre József működését nemzetközi szempontból is olyan fontosnak tartom, hogy ennek lebecsülése csak rövidlátó politika következménye lehet.

PATAKY ISTVÁN elnök: Azt a kérdést kaptuk, hogy mondjuk meg, hová lett Grosz Emil a Honvéd Központi Kórházból? Ha tudják, mondják meg, mi van vele?

GALLA EMIL: Tudom, hogy börtönbe került. Pillanatnyilag nem tudom megmondani, hogy kikerült-e, noha mind a szemész-szakcsoport, mind pedig a Honvéd Központi Kórház a maga részéről erre mindent elkövetett. (Zaj.)

Egy női hang: Grosz a Gyűjtőben van, kötél általi halálra ítélték, azután kegyelmet kapott. (Folytonos nagy zaj.)

PATAKY ISTVÁN elnök: Rengeteg kérdés érkezett. Több cédulán is szerepel az a javaslat, hogy tekintettel arra, hogy Budapest utcáin ezekben a percekben országos jellegű kérdések dőlnek el, javasolják, hogy csatlakozzunk az utcán tüntető tömeghez (éljenzés és taps), a Petőfi Kör gyűlését pedig halasszuk el. (Nagy taps.)

Eltársak! Elöljáróban meg kell jegyeznem, hogy a gyűlésen való részvétel nem kötelező. Tehát aki úgy gondolja, hogy a többségi szavazat ellenére is inkább kimegy, az természetesen ki fog menni, én azonban – engedjék meg... (Nagy zaj és felkiáltások: Nem értem, amit mond!) Javaslom tehát, hogy akik kívánják folytatni a vitát, itt maradnak, tegyék fel a kezüket. (Megtörténik.) Megállapítom, hogy a túlnyomó többség a vitát kívánja folytatni, tehát folytatni fogjuk a vitát.

Kérdés: Miért kötelező Magyarországon az orvosnők katonai szolgálata? (Éljenzés, taps.) Javaslat: Legyen önkéntes az orvosnők katonai szolgálata. (Éljenzés és taps.)

Kérdés: Igaz-e, hogy dr. Babics Antal professzor Péter Gábor testi-lelki jóbarátja volt, és hogy Péter Gábort az ő lakásán fogták el? (Felkiáltás: Nem érdekes!)

BABICS ANTAL: Igaz, hogy jóbarátom volt, megindokolom, hogy miért. Az illegális kommunista párt központi vezetősége 1944 nyarán véletlenül az én lakásomba került. (Zaj. – Halljuk! Halljuk!) Ezek voltak: Donáth Ferenc, Kállai Gyula, Horváth Márton, Rajk László, Dienes András, a Petőfi-kutató, Gobbi

Hilda, Major Tamás.⁵⁴ Üléseiket ott tartották. Köztük volt Péter elvtárs és felesége, Simon Jolán⁵⁵. Péter Gábort itt ismertem meg, nagyon jó embernek ismertem meg, úgy ismertem őt meg, mint kommunistát. Ő volt az első, akit mint kommunistát lényegében megismertem. Ha tévedtem benne, mások is biztosan tévedtek volna. Nem tudok többet. Nem az én lakásomon fogták el. (*Éljenezés és taps.*)

SZABOLCSILÁSZLÓ: Az a véleményem, hogy olyan kérdések, amelyeneket Ruznyák vagy Babics elvtársakhoz intéztek, nem mindenkinek fejezi ki ebben a teremben a véleményét. (*Helyeslés, taps.*) Nagyon köszönjük, hogy az elvtársak megválaszolták, de nem kívántuk volna hallani a választ, és ha hasonló kérdés érkezik, kérem az elnökséget, kérdezze meg a hallgatóságot, óhajt-e a kérdésre választ? (*Felkiáltás: Név szerint kell a kérdéseket feltenni!*)

PATAKY ISTVÁN elnök: A helyes kérdéseket név szerint tették fel. Egy-kettő volt helytelen. Arra igyekszünk, hogy valamennyi kérdést beolvassunk. (*Helyeslés.*) Ezt tartjuk demokratikus módszernek. (*Helyeslés.*) Ha az elvtársak nem tartják helyesnek, hogy válasz jöjjön, meg kellett volna mondani. Közben hangosan kiabálva érzi azt a vezetőség, amikor a hang elég erős, hogy meg kell állnia.

Következő javaslat: „Javasolom, hogy dr. Kálmán Andrást, a spanyol szabadságharc résztvevőjét és a Rajk-per vádlottját, akit az önkény a börtönben a halálba kergetett, jeltelen sírjából őt megillető helyre temessék.” (*Taps.*)

⁵⁴ Donáth Ferenc (1913–1986) jogász, agrárközgazdász, politikus, 1945 után földművelésügyi államtitkár, 1951-ben letartóztatták, majd rehabilitálták. 1956-ban Nagy Imre közeli munkatársa, a Nagy Imre-perben 12 évi börtönre ítélték, a demokratikus ellenzék kiemelkedő személyisége; Kállai Gyula (1910–) újságíró, politikus, külügyminiszter, 1951-ben letartóztatják, elítélik, majd rehabilitálják, 1956 után az MSZMP PB tagja, a KB titkára, miniszterelnök; Horváth Márton (1906–1987) újságíró, a *Szabad Nép* főszerkesztője; Rajk László (1909–1949) bel- és külügyminiszter, törvénytelen ítélettel halálra ítélték és kivégezték; Dienes András (1904–1962) író, irodalomtörténész, 1945 előtt csendőrtiszt, az ellenállási mozgalom résztvevője, majd katonatiszt, koholt vádak alapján elítélték, 1957-ben rehabilitálták; Gobbi Hilda (1913–1988) színésznő; Major Tamás (1910–1986) színész, 1945 után a Nemzeti Színház igazgatója. Péter Gábor (1906–1993), 1945–1953 között a politikai rendőrség vezetője, államvédelmi altábornagy. 1953-ban letartóztatták, 1954-ben és 1957-ben elítélték.

⁵⁵ Simon Jolán (1907–) Péter Gábor felesége, 1953-ig a Rákosi-titkárság vezetője, 1953-ban férjével letartóztatták, és két és fél évi börtönre ítélték, 1954-ben szabadult.

Másik kérdés: „Mi van a börtönben elpusztult Bossányi Andor⁵⁶ rehabilitálásával?” (*Taps.*)

Éveken át találgattuk, mik lehetnek azok a tortúrák, amelyekkel ártatlan embereket el nem követett bűnök bevallására kényszerítettek. Most eljött az őszinteség ideje. Hallani szeretnénk az úgynevezett pszichés kényszerről az egyik áldozatot. Hribár elvtársnőt kérjük! Dr. Réti javasolja. (*Taps.*)

HRIBÁR LJUBICA: A pszichés kényszer a napokig, éjjelekig tartó kifárasztáson kívül elsősorban abból állt, hogy kondicionáltak embereket arra, hogy csak azt az egyet tudják, mit akartak mondani. Éjjel-nappal írástak, mondatták fel vele ugyanazokat a mondatokat, amelyeket el kellett mondani. (*Egy hang: Gyógyszer mi volt?*) Nem voltak előzékenyek, hogy közölték volna. A Rajk-per főtárgyalása előtt éjjel nekem Szarvas behozott orvosságot, mondván, végre hozta az altatót, amit kértem; hónapokig nem aludtam. Altató után csodálatos módon felébredtem, rendkívül éberré váltam, nagyon jónak találtam az egészséget, nevettem azon is, hogy este meghívnak vacsoráig, délig volt szíves meghívni. Mondtam, nem igaz, egész maskarádét csinálnak, mégis kénytelen voltam menni. Amikor tárgyalásra kerültem, vártam, hogy felszólaljak, egy függöny előtt kellett ülnöm és várni. Hallottam, hogy bent mi folyik a teremben, és próbáltam összeszedni a gondolataimat, hogy mondjam el, ami igazság, ami nem az a szöveg, amit betanítottak. Minden három szóra visszakerültek mindig ugyanazok a szavak, amiket megtanultam. Amikor láttam, nem tudok egyetlen ép mondatot összeszedni, megfogtam a széket és nem mentem, mire elvittek másik szobába, ahol Péter Gábor és egész társasága összekerültek. Egyik része üvöltött, hogy mindent tönkretettem, orosz előadóm sírt, tönkretettem az ő életét, Szarvas megígérte, hátamból szíjakat fog hasítani. Péter Gábor nyugodt maradt. Azt mondta, miért nem akarok mondani? Mikor megmondtam, azért, mert nem vagyok politikus és nem értek az egészhez, kinek van igaza, de egyet tudok: hazugság és nem akarok rágalmozni olyan embereket, akik a háború előtt is harcoltak, mikor én nem csináltam semmit, csak menekült voltam. Azt mondta, hogy olvasott-e ma újságot? És amikor mondtam, nem, összeszidta az ottani embereket, miért nem adtak nekem újságot olvasni.

⁵⁶ Bossányi Andor (1884–1954), a Szent László Kórház gyermekosztályának főorvosa, az első magyarországi vastüdő meghonosítója, egyetemi magántanár, 1951. november 2-án letartóztatták, és 1952. március 12-én hűtlenség és más koholt bűncselekmények vádjával 10 évi börtönre ítélték. Bár több neves orvosprofesszor szorgalmazta szabadon bocsátását, a börtönben halt meg. 1991-ben posztumusz rehabilitálták. Emlékét a kórházban tábla őrzi.

Tudtam akkor is, nem igaz, és az egész cirkuszt ő csinálja. Szólt mégis, mikor élém tette az újságot, amiben állt, hogy Brankov⁵⁷ elmondta, hogy Brankov mindent elmondott, amit egyáltalán lehet mondani, sokkal többet, mint magának lehet mondani, miért izgatja magát teljesen feleslegesen, megtörtem a betű előtt és a nyugalom előtt és kimentem. Megkérdezte azt is, nem akarok utolsó kérdést, amely rám vonatkozólag kellemetlen volt, elhagyni, és még azt sem tartottam érdemesnek: nem kérem, ha megyek, mindegy, mit mondok. Azt hiszem, nehéz azoknak, akik kint voltak megérteni, de hónapokig nem aludtam, hónapokon át állandóan dobáltak és beszéltek, és beszéltek és magyaráztak: a történelmi hűség, hogy a világnak megváltására kell, hogy történjen minden, emberi érzésre apelláltak, ezenkívül, hogy másrészt nem engedték azt sem, hogy meghaljon az ember, mert minden lehetőséget arra, hogy öngyilkos legyek, elvettek tőlem. Megmondták őszintén, amikor látták, hogy nincs módszer rá, hogy az embert megöljék, mikor azt mondták, hogy nekik idejük van, elsősorban idejük és módszerük is rá, hogy azt fogjuk mondani, amit tőlünk akarnak. Nincs nekik sietős dolguk, ha nem fogunk vallani ma, fogunk vallani hónapok múlva. Azt hiszem, bármilyen furcsán hangzik egészen megérteni kintről (alig lehet), más is megtört volna, ugyanazt vallotta volna, amit mi megtettünk. (*Taps.*)

ZSIGMONDI ENDRÉNÉ: Kedves elvtársak! Nem csodálom, hogy amikor itt orvosok összegyűltek 1956-ban, felteszik azt a kérdést, hogy vajon mi vitte rá a régi jó elvtársakat és pártonkívülieket – de hadd beszéljek itt elsősorban a kommunistákról, akik legnagyobb részben megjárta a fasiszta börtönöket, és ott nem vallottak és ellenállottak –, hogy itt a mi rendszerünkben az ÁVO ki tudott belőlük sajtolni leggyalázatosabb vádakokat sokszor kommunisták ellen is? Mi vitte rá őket arra, hogy meg tudták ezeket a pereket rendezni? Amíg mi a helyzetben benne voltunk, magunk sem tudtunk erre választ adni, de most utólag tudunk rá választ adni. Talán nehéz ezt röviden elmondani. De hogy úgy mondjam, a fizikai és morális kényszernek a vegyületét, a legtudományosabb és a legrafináltabb módját tudták alkalmazni. Higgyék meg az elvtársak, hogy nem elsősorban a fizikai kényszer vitte rá az embereket, hogy valljanak, mert rengeteg fizikai fájdalmat el tud viselni az ember, különösen akkor, ha látja, hogy ezt a fizikai fájdalmat neki az ellenség, az ő legelvetemültebb ellensége: a fasiszták okozzák, akik vissza akarják csinálni ezt a rendszert. Akkor tudja, hogy kikkel áll szemben, és akkor van ereje, morális ereje, hogy ellenálljon. De hogyan álljon ellen a kommunista akkor, amikor bekerül egy, a szocializmus felé haladó ország állam-

⁵⁷ Brankov, Lázár (1912–), jugoszláv diplomata, a Rajk-per III. rendű vádlottja, életfogytiglani börtönre ítélték, rehabilitációja után Franciaországba emigrált.

védelmi hatóságához? Amelyben végeredményben ő a párt, az állam, a mi országunk egy szervét látja?

És amikor a fizikai kényszer nem képes őket rávenni arra, hogy a kellő vallomásokat kiszedjék, akkor végül jönnek a fő ütőkártyával, hogy – ezt a párt kívánja, a pártnak is ez az érdeke, s maga a párt ellensége, maga nem akar a pártnak segíteni. S ezt a politikai elképzelések, elvi elgondolások megtévesztésével vegyítve, sokunkban az az elgondolás lett úrrá, legalábbis sokunkban, bizonyos politikai időszakok áttekintésével, hogy most másként látják az elvtársak a kint történeteket. Így az a gondolat vetődött fel: hátha mégis hibáztunk valahol, igaz, hogy azt nem követtük el, amivel vádolnak, de a gazdasági politikában talán volt valami hiba, amit másként kellett volna csinálni. Hátha másként gondolom most és akkor esetleg valahol mégis hibás vagyok; vagy azt gondolja az ember, hogy isten tudja, odakint egészen más események történnek, vagy isten tudja, az imperialisták megint milyen újabb sakkhúzásra készülnek, a mai világban. Ezért kell most mindent, esetleg olyat is, amit mint elvi hibát csináltam, előráncigálni...

Higgyék meg az elvtársak, bennünket is becsaptak, bennünket is megtévesztettek, és sajnos, szégyenkezve mondom: magunk is sokat elhittünk.

Én magam, amikor a *Kék Könyvet*⁵⁸ a kezembe adták másfél évvel a tárgyalás előtt – mert csak két és fél évvel letartóztatásom után volt a tárgyalásom –, akkor azt gondoltam: hát ha ilyesmi megtörtént, ha ilyesmi lehetséges, hogy a mi szocialista rendünket így alá akarták ásni, akkor nem baj, hogy nekem is le kell ülnöm pár évet inkább ahelyett, mint esetleg más történjen.

Nem tudom, hogy az elvtársak akarnak-e még többet erről hallani? (*Felkiáltások: Nem!*) Azt hiszem, elég ennyi. (*Taps. – Közbeszólás: Az orvosi fizetésekről akarunk hallani!*)

Kedves elvtársak! Még egy kérdést szerettem volna itt felvetni (*halljuk! halljuk!*), ami egy orvosra vonatkozik, akit aligha lehet orvosnak nevezni és akivel odabent ismerkedtünk meg. Név szerint Benedek Imréről van szó, aki 1952 közepétől 1953-ig az Államvédelmi Hatóság fennhatósága alatt álló Gyűjtőfogháznak volt az orvosa. Szükségesnek tartom felvetni az ő ügyét, mert én azt hiszem, semmiképpen nem egyeztethetők össze az ő ottani viselt dolgai az orvosi etikával – enyhén szólva. Néhány esetet szeretnék elmondani ottani praxisából. Így elsősorban azt, hogy – általában jellemezzem őt – Benedek számára beteg rab nem létezett, csak szimuláns, tehát mehetett hozzá akárki beteg bármilyen

⁵⁸ Rajk László és társai a népbíróság előtt. Szikra, Bp., 1949.

súlyos bajjal, csak szimulánsként kezelte, és a legjobb esetben kirúgta. Nem egy eset volt, hogy például egy Rosta Endre⁵⁹ nevű egyén elment hozzá kiütéseivel, azt mondotta: ha még egyszer ilyesmivel idejön, hasba rúgom. Vagy egy másik elvtársnak, Szabó Sándornak, aki súlyos mellhártyagyulladásban szenvedett, és elment hozzá, azt mondotta: ha még egyszer idejön, kidobom.

Nem csoda, hogy később – amikor tapasztaltuk ezeket – akkor sem mentünk el, ha komoly betegek voltunk, mert még mindig inkább eltűrtük a betegséget, mint ennek a piszkos embernek a hangját.

Egy másik példát mondok: Bier Lili és Léni⁶⁰ börtöntársak voltak, akik a hiányos táplálkozás és börtönkörülmények miatt éveken át általános izületi és ideggyulladásban szenvedtek. Betegségük úgy fokozódott, hogy jóformán bénulásos folyamattal ágyban fekvő betegek voltak, éveken át jóformán mozogni sem tudtak. Benedek nem volt hajlandó semmilyen fekvő beteget a zárkában megvizsgálni, vagy egyáltalán megvizsgálni, mindenkinek le kellett menni őhozzá. Minthogy ezek mozogni nem tudtak, úgy kellett társaiknak karon levinni őket minden alkalommal – ha már olyan tűrhetetlen állapotban voltak, hogy mégis csak orvosnál kellett nekik jelentkezni.

Ez a megbetegedés egyébként egészen általános volt. 1953-ban, amikor a kormányprogram után végre a rabok is sétálhattak egyszer egy napon 20 percig, akkor alig volt olyan nő, aki az udvaron rendszeren, egyenesen tudott volna járni. Az említett betegek közül az egyik ma is az orthopédiai klinikán fekszik, miután másfél éve kiszabadult.

Egy másik rab, Sima Paula, hosszú éveken át sclerosis multiplexben⁶¹ szenvedett. Ezt a betegséget még odakint szerezte. Rettenetes fájdalmai voltak. Végignézni alig lehetett, ahogyan kínlódott – hangtalanul és jajgatás nélkül. Mi magunk sírtunk. (*Taps. – Felkiáltás: Mi van Benedekkel? – Zaj.*) Benedek semmiféle gyógyszert és fájdalomcsillapítót számára nem biztosított, holott az alatta szolgáló orvos, dr. Bálint és dr. Kardos ilyen morfiuminjekciót tudott adni, egészen komoly fájdalomcsillapítót. Benedek ezt megszüntette, és aszpirint adatott. Kértük, hogy egyszer vizsgálja meg, amikor rohamai vannak, hogy valóban lássa, mi a betegsége. Le is hívatta egyszer az orvosi szobába. Karon kellett levinni és ekkor

⁵⁹ Rosta Endre (1909–) újságíró, jogász, 1949-ben koholt perben elítélték, 1956 után a Kulturális Kapcsolatok Intézetének elnöke.

⁶⁰ Dr. Bier Lili, szül. 1902. okt. 27-én, 1950. május 30-án tartóztatták le a Szakasits Árpád és társai elleni úgynevezett baloldali szociáldemokraták elleni ügyben. Szervezkedés és kémkedés hamis vádjával 1950. nov. 25-én a Budapesti Megyei Bíróság, majd 1951. jan. 12-én a Legfelsőbb Bíróság 15 évi börtönre ítélte. 1956-ban helyezték szabadlábra. Bier Lénire vonatkozóan nem találtunk adatot.

⁶¹ Májig gyógyíthatatlan központi idegrendszeri megbetegedés.

a legszadistább, a legbrutálisabb, a legembertelenebb módon kezelt egy ilyen súlyos beteget, egyenesen azzal a szándékkal, hogy fájdalmat okozzon, úgyhogy alig tudtunk magunkhoz térni ettől a vizsgálatról. Benedek pedig megállapította, hogy az illető szimuláns... (*Közbeszólások: Elég volt! – Halljuk! Halljuk!*) Ne haragudjanak az elvtársak, hogy a közbeszólásokra válaszolok, de azt hiszem, hogy egy olyan orvos, akit nem érdekel, hogy egy másik orvostársa hogyan tudott ilyen körülmények között viselkedni – az maga sem orvos. (*Úgy van! Úgy van! – Taps.*) Benedek erről a betegről megállapította, hogy reumás, és továbbra is aszpirinnel kezelte. Az illető most is kórházban van. (*Többen elhagyják a helyiséget. – Közbeciáltások: Menjen ki, akit nem érdekel!*)

Ezek az esetek azonban eltörpülnek egy olyan eset mellett, amelyet utoljára említék meg, mert egy elvtársnak az életével kellett megfizetnie Benedek gyógykezelését. Az illető elvtársnak Dobó Jánosné⁶² a neve. Másfél-két évet töltött a börtönben – igen jó barátom és elvtársam volt. Cukorbeteg volt, ami akkor derült ki, amikor bevitték a börtönbe, három hónappal a szülés után.

Amikor összekerültem vele 1951-ben, már igen súlyos volt a betegsége, de viszonylag még jó állapotban volt. Diétát és inzulint kapott rendes adagban időnként. Miután Benedek odaérkezett, a diétáját megszüntette, cellulózés babot, lekváros tésztát, kenyeret adott neki, és másfél éven keresztül nem volt szakorvosi viziten, és a vércukormennyisége azután, hogy gyógykezelték, állandóan a háromszorosa volt, úgyhogy hetekig kábult állapotban volt. Akkor egész nap csak aludt, és csak éppen az étkezéshez kelt fel az ágyból. Hiába kért vizsgálatot. Ilyen esetben, noha utána bejött, akkor sok inzulint vagy keveset rendelt, 120 egységet írt elő, vagy pedig csökkentette azt. Végül is egy infekció következtében halt meg ez az elvtárs, de azt hiszem, az orvosok számára világos lehet... (*Folytonos mozgás és zaj. – Halljuk! Halljuk!*) Azt hiszem – és ezt orvosok mondták, akikkel beszéltem, amikor kijöttem –, világos, hogy betegségének ilyen kezelése vezetett oda, hogy végül is idegileg és a szíve annyira meggyengült, hogy ez a cukorbeteg elvtárs egy infekciótól meghalt, amire pedig már semmi ok nem lehetett volna.

Amint itt az előbb mondták, Benedek ma a Belügyminisztériumban, mint őrnagy teljesít orvosi szolgálatot. 1953-ban kint volt Koreában, 1954-ben jött vissza, kormánykitüntetést kapott az Egészségügyi Minisztériumtól. (*Zajos pfujfelkiáltások.*) Vajon meddig lesz ő a Belügyminisztériumban? Jó lenne megkér-

⁶² Dobó Jánosné Dittenbach Antónia (1912–1954), svájci kommunista, svájci segélyszervezetben dolgozott. 1947-ben férjével, Dobó János vegyész-mérnökkel Magyarországon telepedett le. 1950-ben a Rajk-per egyik mellékperében, amelyben Dobó Jánost 15 évi börtönre ítélték, első fokon 3, majd jogerősen 6 évi börtönre ítélték. A börtönben szerzett cukorbetegségét nem gyógyították, betegségébe belehalt. Vö. Vándor Györgyi: i. m. 101. o.)

dezni azoktól, akik tudják ott is viselt dolgait. De szeretném az orvosoktól megkérdezni, hogy felelősségük teljes tudatában vállalják-e, hogy ez az orvos az önök szép hivatását, emberszerető hivatását gyakorolja önök mellett – egy olyan ember, mint Benedek, aki ezt a hivatást a legocsmányabb módon bemocskolta? Nem érzik-e a saját felelősségüket, hogy ebben a tárgyban máris tegyenek lépéseket: nem lenne helyes Benedektől és az ilyen orvosoktól a diplomát megvonni?

PATAKY ISTVÁN elnök: Elvtársak! A befejező mondattal egybevág Pfeiffer elvtársnő javaslata, hogy hozzon határozatot a gyűlés, hogy a bűnös orvosoktól a diplomát vegyék el, és állítsák őket bíróság elé. *(Helyeslés, taps.)*

Kaptunk egy figyelmeztetést: erélyesebb vitavezetőt kérnek.

Kérdés: „Hogyan kívánják rendezni a végző orvosok elhelyezését? *(Helyeslés.)* Revízió alá kell venni a régebbi elhelyezkedéseket, amikor azok, akik állandóan azt hirdették, hogy a nép orvosai, körzeti és katonatorvosok legyünk, mind a legjobb helyekre ültek be.” *(Úgy van! Úgy van! – Taps, éljenzés. – Felkiáltás: Kik azok?)* Azt nem írta senki. Vigyázó őrnagy elvtárs írta a levelet, majd ő megmondja.

Másik kérdés: „Maklári elvtárs... *(Nagy zaj. – Úgy van! Úgy van! Le vele!)* ... aki a fentiekben... *(Óriási zaj.)* – Próbáljak én így erélyesen vitát vezetni, nem jutok szóhoz – ... főrészes volt és teljes embertelenséggel hajtotta végre a rendelkezéseket *(Úgy van! Úgy van!)*, meddig lesz még a minisztériumban?” *(Felkiáltások: Le vele! – Taps.)* A kérdésre nyilván a minisztérium fog tudni válaszolni.

Elvtársak! Be kell jelentenem valamit. Az elvtársak, akik az utcáról jönnek be, a következő híreket hozzák. *(Felkiáltás: Nem rémhír?)* A Rádió előtt nagyszámú tüntető felsorakozott, be kívántak hatolni a Rádió épületébe. A rendőrség a mostani hírek szerint könnyfakasztó bombát használt. *(Fütyülés.)* Elvtársak! Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezmem, hogy megítélésem szerint – és a saját véleményemet mondom – a Magyar Rádió az utóbbi hetekben rendkívül haladó volt. Nem értem, hogy miért lett volna szükség a Rádió molesztálására. *(Zaj, taps. – Felkiáltás: A Szabad Ifjúságban említett provokátorok közé tartoznak!)* Le kívánom szögezni, hogy nem tartom valószínűnek, hogy az a fegyelmezett, imponálóan kivonuló fiatalság, a mi fiaink lennének feltétlenül azonosak azokkal, akik most a Rádió előtt tüntetnek. *(Éljenzés és taps.)* Folytatom a felolvasást. Javaslát... *(Felkiáltás: Nem olvasta be a MEFESZ pontjait!⁶³ – Zaj.)*

⁶³ Az elnök nyilván félreértette a közbeszólót, aki nyilván azt kifogásolta, hogy a Rádió megtagadta MEFESZ pontjainak közvetítését.

Eddig még minden kérdést, ami befutott, beolvastunk. Van még, amit nem olvastunk be, most fogjuk. Egy kérdés: Tekintettel arra, hogy elég sokáig leszünk együtt, szüntessük meg a dohányzást. (*Helyeslés.*)

Kérdés Babics dékán elvtárshoz: „Ki nézte meg az Üllői úton lévő jelenlegi női diákszállót beköltözés előtt? Ismeri-e a dékán elvtárs az ott uralkodó állapotokat? (*Felkiáltások: Nem!*) Mikor volt a fent jelzett diákszállóban? Az egyetem vezetősége mikor és milyen szerveknél járt el a diákszállóban uralkodó állapotok, katonai önkény stb. ellen? Mi a véleménye a diákszálló igazgatónjéről?” (*Derültség.*)

Következő kérdés: „Felelősnek érzi-e magát az egyetem vezetősége a diákszállóban uralkodó helyzetért?” – S. V. vegyész mérnök.

Kívánnak választ hallani? (*Felkiáltások: Nem!*)

Kovács Dénes Szegedről: Túrhetetlen állapot, hogy Magyarország egyetlen egészségügyi tömegszervezetének vezetője, főtitkára a Magyar Vöröskeresztnek, Németh Béla⁶⁴, több év alatt lejátszott volt pénzügyi vezető... (*Felkiáltás: Hülye! – Taps.*)... aki soha nem dolgozott egészségügyi területen, alapfokú egészségügyi képzettsége sincs. (*Felkiáltás: Kucsera!*⁶⁵ – *Taps, derültség.*)

Kérdés: „A honvédségi továbbképző szolgálatra behívott orvosok miért kapják illetményüknek csak kis töredékét a katonai szolgálat alatt? (*Úgy van! Úgy van!*) A katonai továbbszolgálat ezek szerint büntetés.” (*Zaj.*) Javaslat: „A továbbszolgálatra beosztott orvosok kapják meg a civil munkahelyükön élvezett teljes illetményüket a szolgálati időre. (*Taps.*) Ha pedig lakóhelyükön kívül kell szolgálatot teljesíteniük, kapják meg a különélési pótdíjat is.” – Dr. Dénes Lenke (*Taps. Állandó zaj.*)

Amennyiben a következő hozzászólók vállalják a kiabálást, akkor Dessauer elvtársat kérem. Utána Székely István állatorvos, utána dr. Tariska következik.

DESSAUER PÁL: Kedves elvtársak! A tuberkulózis ezer arccal szövi át a társadalom életét, ezért öt perc alatt csak villanásokat tudok erről a kérdésről elmondani. Szeretném megemlíteni – nem mindenki tudja –, hogy a felszabadulás előtti 50 év alatt 1 200 000 ember halt meg Magyarországon mai területén tuberkulózisban. Megemlítem, hogy 1928-ban statisztikát csináltak és társadalmi réteg-

⁶⁴ Németh Bélát 1956 áprilisában „választották” meg a Magyar Vöröskereszt főtitkárává, miután leváltották az Állami Biztosító vezérigazgatói, illetve a Magyar Néphadsereg pénzügyi vezetői tisztségéből. Vö.: Dr. Csillag Zoltán: *Adatok a Magyar Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága és a Magyar Vöröskereszt 1956–57-es tevékenységéről*. Magyar Vöröskereszt, 1992.

⁶⁵ Háy Gyula: Miért nem szeretem? című írásában (*Irodalmi Újság*, 1956. okt. 6.) Kucsera elvtársban rajzolja meg a tudatlan pártfunkcionárius portréját. A fogalom napok alatt a köznyelv részévé vált.

ződésben nézték meg ezt a kérdést és megállapították, hogy a legelesettebb rétegből, a zsellérek stb. rétegéből ezer ember közül 66 halt meg, a jómódú polgárok közül 6-8-an, és a skála így ment végig. A tuberkulózissal nehéz örökség szakadt ránk, és a felszabadulás után az első szakaszban nagy lendülettel történt meg a lerombolt szervezet újjáépítése. Ez a munka elakadt, amikor az első ötéves terv elkészült. Akkor már a sztálini arányok gőzhengere semmivé tette az egészségügyi építésnek tervét, lehetőségét és kevesebb új ágy létesült, mint 1925–38 között, csak úgy létesült, hogy egyetlen szanatóriumot terveztünk, és építettünk, kastélyokból csináltunk intézményeket és 15-20 százalékkal túlszűfoltuk a meglévő intézményeket. *(Felkiáltás: Miért nem mondott le?)* Azért nem, mert meg kellett csinálni akkor ezeket. *(Felkiáltás: Miért?)*

PATAKY ISTVÁN elnök: Közbeszólni lehet, de ajánlatos bemondani a nevét annak, aki közbeszól, egyrészt, másrészt pedig ne úgy, hogy zavarjuk az előadót.

DESSAUER PÁL: A felszabadulás utáni években a tuberkulotikus halálozás óriási mértékben kezdett csökkenni, és még a szakemberek előtt is elfedte annak képét, hogy a szokásossal ellentétben aránytalanul emelkedik a megbetegedettek száma, illetve a beteg emberek száma. A felszabadulás előtt világirodalmi becslés szerint 1 halottra 5-6 beteg esett. Ez az arány oly mértékben változott, hogy ma ugyan 3000 hal meg, de ennek 40-50-szöröse a betegek száma. Az antituberkulotikus kezelés következtében a tuberkulózisnak felső határai megváltoztak és az 50-es évek után kezdtük fokozatosan beismerni, hogy megváltoztak a kérdések, megváltoztak a feltételek és más és hatalmasabb eszközökre kell gondolnunk.

Mit látunk jelenleg? Jelenleg azt látjuk, hogy mennyiségileg nem kielégítő a fejlődés és ezen belül a minőségi megoldások lehetősége nincs meg. Jelenleg körülbelül ágyainknak 30-35 százalékánál tudjuk elvégezni azt a korszerű munkát, amit gyógyításnak nevezhetünk. Ez annyit jelent, hogy még élenjáró intézeteknél is a kavernás betegek 70 százalékát már tudjuk gyógyítani, országosan ez az arány 35 százalék, tehát a fele, és segédintézeteknél 18 százalék, a negyede. Elvtársak, olyan ipari központ, mint Miskolc tuberkulóziskórházából és gyógyintézetéből alig távozott ténylegesen megoldott beteg. Tehát az első feladat, ami előttünk áll, az, hogy a meglévő ágyainkon tudjuk biztosítani a korszerű munka feltételeit. Ami a minőség... *(Felkiáltás: Nem lehet! – Dr. Darázs: Kavernás fertőzött betegek dolgoznak a KÖZÉRT-ben és az eszpresszóokban. – Felkiáltás: A gyógyszertárakban!)* A lényeg az, hogy biztosítani kell ma azt, amit tudunk, amit a nép javára tudunk fordítani. Tudunk minőségileg dolgozni. Megnéztük a szomszédos országokat Nyugaton és Keleten, és semmi szégyenkeznivalónk nincs orvosi munkánkban, de nem tudjuk végrehajtani. Ha ennek okait keressük, ezek az okok az egészségügynek elmaradása, az egészségügyi kérdéseknek

eddig kezelése. A XII. kerületben az aktíván a múlt héten hallottuk az Egészségügyi Minisztérium vezetőitől, hogy az Egészségügyi Minisztérium most készül először a pártvezetés felé feltárni az egészségügy egész képét. (*Zaj.*) Ez eddig nem történt meg. Rózsaszínűre lakkozott egészségügyi jelentések voltak, és meg kell mondanom, hogy velünk és a mai Petőfi Körrel összefüggésben a mai *Népszavában* jelent meg először az, hogy súlyos és égető problémák vannak a tuberkulózis kérdésében.

Az én javaslatom ezek után nem lehet más... (*Zaj.*) Állítom, hogy igyekeztem jó munkát végezni, ha egyes elvtársaknak más is a véleménye. (*Zaj.*) Minden tőlünk telhetőt igyekeztünk megtenni, és tettünk komoly lépéseket, azonban ezeket nem tudtuk keresztülvinni oly mértékben, amilyen mértékben lehetett volna, nem tudtuk a minőséget biztosítani a meglévő ágyakon, és nem látjuk a fejlődés perspektíváját mennyiségileg. Az intézet Tolna megyei szűrésein tapasztaltuk egy tanítónál, hogy mire ez az ember egy friss elváltozással intézetbe tudott jutni, kétoldali elváltozása volt. Soha annyi változásunk nem volt, mint most. 30 000 új beteget találunk egy évben, 3000 meghal, 12 000 meggyógyul, évről évre a betegállomány így megy tovább. A szakemberek megállapítása szerint a jelenlegi ötéves terv keretei nemcsak a tuberkulóziskérdés megoldására nem elegendőek, arra sem elegendőek, hogy a helyzet rosszabbodását megakadályozzák, és egyáltalán nem elegendőek arra, hogy az egészségügy égető problémáit megoldják. Azt kell javasolnom, hogy az Egészségügyi Minisztérium az eddiginél lényegesen harcosabban, abszolút őszinteséggel tárja fel e kérdéseket, és ugyanakkor a párt- és az állami vezetés olyan megértést tanúsítson az egészségügyi kérdések megoldása iránt, amilyen fontos és lényeges, életbevágó kérdések ezek. (*Taps.*)

PATAKY ISTVÁN elnök: Elvtársak! Kérdés: „Igaz-e, hogy az Egészségügyi Minisztérium munkáját több mint 10 éve Simonovits⁶⁶ és kamarillája irányítja (*derültség*), miért nem vonják felelősségre?” Hozzá kell rögtön tennem, hogy megintcsak aláíratlan kérdés. (*Egy hang: Más nevet is írhat alá! – Derültség.*) Nem tartom helyesnek azt, hogy névtelen kérdések jöjjenek. (*Zajos közbeszólások: Nem kell felolvasni! – Helyeslés.*)

A következő hozzászóló Székely István állatorvos.

SZÉKELY ISTVÁN: Kedves elvtársak! Az előttem szóló a gümőkór problémájáról, a tbc-ről beszélt. Elég viharos volt a hozzászólás, és hallottunk olyan

⁶⁶ Simonovits István (1907–1985) orvos, egészségügyi miniszterhelyettes.

felszólalást, hogy a problémákat megoldani nehéz, illetőleg megoldani a jelenlegi körülmények között nehéz. Fel kell tennünk ekkor a kérdést, hogy a humán-gümmőkör egy része bebizonyítottan állati eredetű: szarvasmarha-gümmőkórfajta következménye.

Talán itt a mai hangulatban és a mai feltevésben nem túlságosan látom célszerűnek, hogy erről bővebben beszéljek, hiszen a tej problémáját említették már előttem, s ezzel kapcsolatban került volna sor arra, hogy itt egy pár kérdést megvilágítsak. Nem tudom, hogy a hallgatóság a mai hangulatban és a mai viszonyok között egyáltalán szükségesnek tartja-e vagy sem, hogy erről részletesen beszéljek? (*Zajos felkiáltások: Nem!*) Ha nem, a magam részéről tovább nem is folytatom.

PATAKY ISTVÁN elnök: Következik dr. Tariska ...

TARISKA ISTVÁN: Tisztelt elvtársak! A XX. kongresszus bátor kezdeményezése óta megélnékült a tömegek politikai aktivitása. A munkásosztály a proletárdiktatúra igazi ura és irányítója akar lenni, a parasztság követeli jogát arra, hogy életét, gazdaságát a saját elképzelései szerint rendezze be, az értelmiség a tudománynak az igazi munkása akar lenni, amilyenek álmodta magát akkor, amikor a kapitalizmus bilincsei ellen lázadva a „tudatos jövő” útjait kereste. Megkezdődött a nagy számonkérések korszaka, amikor a valóság mérlege az egyetlen fokmérője minden ígéretnek, s ez a mérleg egyetlen mércét használ: a beteljesülését. Ha azt ígértük, hogy a munkás nemcsak a gyár, de az állam igazi ura is – akkor meg kell mutatnunk, hogyan valósult meg ez, hogyan működik a mechanizmus.

Ha azt ígértük, hogy az értelmiség kiszabadulva a burzsoázia mindent egybefonó, lealázó jármától, tudományát rothadástól, személyi kötöttségektől mentesen most már az egész nép szolgálatába állíthatja, ennek a legnagyobb eredmények, a tudomány méltó becsülete, jobb szervezete kell zsinórmértéke legyen.

Orvosok jöttünk össze, hogy a magunk helyzetét felmérjük, jövőnk útjait keressük. Orvostudományunk, egészségpolitikánk mai szervezetét az jellemzi, hogy a tudományos kutatás élén legfelső szervként áll a Magyar Tudományos Akadémia, a tudományszervezés élén az EET⁶⁷, és az egészségügyszervezés élén az Egészségügyi Minisztérium áll. Elméletileg mindezek támogatója a munkában az Orvos-egészségügyi Szakszervezet, amely egyben érdekvédelmi szerv is kellene legyen.

⁶⁷ Egészségügyi Tudományos Tanács az egészségügyi miniszter tanácsadó és véleményező testülete volt, az 1868-ban alakult Országos Közegészségügyi Tanács jogutóda.